

LAURA
GUSTAFA
MIKÄÄN EI
TODELLA KATOA SON

LIKE

Kirjailija on saanut romaanin tekemiseen tukea Alfred Kordelinin säätiöltä,
Taiteen edistämiskeskukselta ja Otavan kirjasaatioltä. Kiitos.

© Laura Gustafsson & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-44914-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

”You mean we actually are all one”

Alanis Morissette

Paratiisi, kadotettu

Ääni halkaisee unen kuin vatsan, kuin vuodan. Jokin huutaa pimeydessä. Joku.

Avaan silmäni suuriksi, jotta näkisin paremmin. Koira ryömii vällyjen välistä. Valkokirjava karva hohtaa paisuvan kuun valossa. Korvat niin pystyssä kuin kesyyntyneellä sudella yleensäkään voi olla.

”Se on vain meri, kaislikko jäätyy”, sanon enkä usko sanoihini itsekään. Ne ovat pelkkää puhetta, ja kuka puhetta uskoo. Koira lukee ajatukset ja erottaa valheet.

Odotamme hiljaisuuden paluuta kuin haavan umpeutumista. Ilmavirta henkäisee sisään lautojen välistä, ikkunanpielistä.

Kierryn kovalle petille, kyynärpäät lähelle polvia. Koira asettuu kerälle keskiöni, hohkaamme lämpöä toisiimme. Hivutan peiton virkaa toimittavaa ryijyä ylemmäs. Sormet osuvat leukaan kovina ja vieraina, pakkasöiden palelluttamina.

Olemme pakomatalla, minä ja hän. Kuin tarhoilta karanneet ketut ja minkit, etsintäkuulutettuina, *dead or alive*. Piilossa kesytetyn ja villiintyneen rajamaille rakennetussa kesämajassa, jonka ulkopuolella mylvii meri, marras ja jokin, jolle ei ole nimeä mutta se on olemassa silti.

Aamun valo on välinpitämätöntä, kaikkivoipaa. Muistuttaa siitä, että on ihmistä suurempia voimia. Ne avautuvat syliksi, johon painautua. Tai kuroutuvat ruumiiksi, jonka soluksi saa sulautua. En ole kuukausiin nukkunut niin sikeästi kuin näinä öinä.

Nousen vuoteesta ja mietin, mikä tarpeistani on ensisijainen. Koira hyppää ovea vasten. Otan hattuhyllyltä moneen kertaan vettyneen ja kuivuneen vessapaperin ja lonksutan lukon auki. Rappuset ovat pehmeät askelen alla, puu on matkalla tomuksi, maaksi, toukkien ruuaksi. Pomppaan lahoimman portaan yli. Maatuvien lehtien tuoksu ja sammal.

Kivinokka oli aikaisemmin saari, johon kellään ei ollut asiaa. Se avattiin ihmisille, koska oli epäeettistä pitää kaupunkiin pakkautuneita maalaisia ahtaissa pilttuissa ympäri vuoden. Työläisille tuli tarjota mahdollisuus ulkoilla, laiduntaa ja löytää lisääntymiskumppani. Muuten ei syntyisi uusia työläisiä.

He saivat vuokrata itselleen vaatimattoman kokoisen maaplantin, jolle pystyttää kesäasumus. Niin teki myös eräs rouva, jonka lapsenlapsen sittemmin tunsin. Kerran suostuttelimme rouvan kyytiin ja toimme hänet nauttimaan vanhasta maisemastaan. Hetken hän malttoi istuskella töllinsä edustalla, peitellen vaivalloisesti närkästystään siitä, miten surkeaan kuntoon rappu oli päästetty eikä ulkolaudoitustakaan ollut vaivauduttu maalaamaan. Hän kertoi kuinka oli salaa tuonut kesäpaikkaan kissan, kauniin ja viisaan Soopelin, jota vannotti pysymään kaukana ongelmista. Yhtenä iltana Soopelia ei ollut kuulunut takaisin. Huoltomies oli ampunut kissan ja jättänyt ruumiin keskelle kulkuväylää varoitukseksi. Täällä määräsi hän, ja hän oli pikkulintujen, vesilintujen, kaikenlaisten hienojen siivekkäiden puolella.

Ennen majat piti purkaa talveksi. Niemi sai upota lumiseen vaippaansa vapaana ihmisromusta. Sota-aika muutti käytäntöjä. Miehet eivät palanneet rintamalta

panemaan tönöjä pakettiin ja naisilla oli kädet täynnä elämän ja kuoleman kanssa painiessa. Annettiin olla. Ihmisiä räjähti kappaleiksi, hevosia, koteja, maata. Mitä väliä parilla hökkelillä oli.

Mökkejä sikisi toinen toisensa viereen. Kuin maasta olisi noussut yhden ja saman maja-aihion ilmentymiä. Mutta pihaan ei kukaan saisi oikeutta. Ei aitoihin. Ei suurisuuntaisiin muokkaustöihin. Rakennusten tuli sopeutua metsään. Ei toisinpäin. Ja kesyistä eläimistä mukaan hyväksyttiin vain ihmiset. Miksikään maatilaksi tämä urbaani, moderni virikemökkilä ei taantuisi.

Poimin huussireissulla pari karahkaa mukaani, täytän taskut kävyillä. Viime tai toissa kesänä sisään kannetut puut ovat kylmiä ja kosteita, eivät ota tulta. Olen kuluttanut pinon naistenlehtiä sytykkeinä enkä enää keksi muuta palavaa kuin mukaan ottamani kirjan. Aloitan tyhjiillä sivuilla ja etenen kohti tarpeettomia nimiö- ja kiitossivuja. Johdantokin on uhrattava ennen kuin klapeja alkaa säälittää jalostettu sukulaisensa.

Mies teki tulisijan sytyttämisestä ison numeron. Ei suostunut opettamaan temppua minulle, väitti, etten tarvitsisi häntä mihinkään, jos saisın tuvan lämpimäksi omin avuin. Tulisit tänne yksinäsi, hän sanoi. Ilman minua olemaan paras itsesi. En ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti. En meikannut mökillä, kuljin päivät pitkät uimapuvussa tai villapaidassa ja verkkareissa.

Ja hän sanoi: tämä sinulle niin rakas pieni pirtti on minun. Jos haluat sen, sinunkin täytyy olla minun.

Ei kai hän sentään niin sanonut?

Koira tuijottaa ikkunasta. Hetken verran luulen näkeväni

jäkälikössä poroja.

Poroja?

Kaksi siroa kaurista vain. Toinen aistii katseeni. Nostaa töpöhäntänsä vipajamaan, valkoinen peräpeili paistaa. Koira katsoo minua, vinkaisee. Tekisi mieli käydä haistelemassa, vai mitä? Jos juoksisivat karkuun, viilettäisit perään. Sellaista ei sallita. Tulee tilustenhoitajan haamu ja pippuroi sinut ruudilla. Kuolleet kulkevat rinnallamme.

Levitän hapankorpulle pähkinävoita, veitsi raapii karheaa pintaa, korvia särkee. Suurelle saalistajalle puristan patkän riistaksi nimettyä raakavalkuaista ja hehkutusjäännöstä. Lihaperäinen tuote on höystetty riisillä.

Tässä on kuules ystäväni aivan kaikki pielessä, sanon.

Ja hän vastaa: jotainhan sitä on ihmisen syötävä.

Hänen elämänsä on yksinkertaista, hänellä ei ole vaihtoehtoja. Syöminenkin helppoa kuin hännänheilutus. Kyllä häntä heiluukin, vispaa niin että koko pylly keikkuu. Eikä minun tarvitse kysyä, rakastaako hän minua siksi, että on minusta riippuvainen, vai siksi, että minä olen juuri minä. Onko minussa hyvää se, että olen ollut hänelle hyvä, vai onko minussa itseisarvo, jonka ansiosta loistan erityistä valoa, ja sitä hän rakastaa, vaikka olisin millainen paskiainen enkä antaisi ruokaa tai veisi lenkille tai rapsuttaisi.

Kaikki on totta.

30 miljardia kanaa, 1,6 miljardia varpusta

Starttaamme iltakymmenen tienoilla. On pilkkopimeää, mutta ilmassa väreilee lupaus valoisista öistä. Auto lainattiin järjestösihteerin isältä. Luotettava vanha Volvo, manuaalivaihteet, pehmeiksi istutut kangaspenkit. Minä ajan.

Puolilta öin tankkaamme tutulla huoltoasemalla auton ja ihmisaineksen. Antti tilaa falafelpurilaisen.

”No, ihan sama”, sanon ja pyydän samanlaisen. Ilman majoneesia, vaikka tarjoilija kertookin, että se on vegaanista, ja vastaan, että totta kai, elämmehän 2020-lukua.

Ona sanoo, että ravintolasta saa hyvää majoneesia.

”Silti”, vastaan.

”Ruittaa mulle tuonkin annos”, hän pyytää tarjoilijalta. ”Ei mene hukkaan.”

Yötyö lihottaa. Lentoemännät pysyvät hoikkina dieetillä, jolla syödään kananmunaa ja greippiä. Kokeilin joskus. Ilman kananmunaa tietenkin. Pumpaan pihville ison kasan ketsuppia, ketsuppi on ikuinen mauste.

Evästuon jälkeen haen kaupasta muutaman sokerittoman energiajuoman. Heitän hampurilaisen kannen parkkipaikkaa ruuduttavalle nurmikaistaleelle. Lokki syöksyy pullan kimppuun, ja muistan, että nuoret linnut saavat höttöruuasta enkelinsiipioireyhtymän. Joko kevään poikaset ovat kuoriutuneet?

Ona valitsee musiikin. Hän on ensimmäistä kertaa mukana. Hän kertoo tapaamastaan tyypistä, joka luuli, että mammutit elivät samaan aikaan kuin dinosaurukset. Siihen kaatui orastava suhde.

”Viikoittain havahdun suremaan sitä, että megafauna on kadonnut ikiajoiksi.”

Hän luettelee jättiläislaiskiaisen, sapelihammaskissat, suurimman koskaan eläneen märehitjän sivatheriumin, tonnoinen hirven, luolahyeenan ja -karhun, villasarvikuonon, hirmulinnut ja norsulinnut. Neandertalinihmisen, joka poistuttuaan jätti sapiensin ihmisistä ainoaksi. Kuuntelemme Hevisauituksen *Hyvää yötä viimeinen mammutti*.

”Kohta katoavat norsut, sarvikuonot, valaat, bonobot, gorillat ja kirahvit”, muistutan. ”Ja anakondat.”

Ona panee Nicki Minajia soimaan. Lakkaamme hetkeksi miettimästä kuolemaa ja huudamme ”fuck the skinny bitches”, vaikka niinkään ei ole ok sanoa. Ona ei lähtisi reissulle toistamiseen. Useimmat eivät. He tarvitsisivat paluumatkalla kriisiapua, mutta minusta ei ole sitä antamaan.

Pysäköin parin pystyyn jätetyn koivun suojaan. Pellot on kynnetty, haisee savi ja liete.

”Satakieli!” Ona huudahtaa.

”Ei voi vielä olla”, Antti sanoo.

Seisahdumme kuuntelemaan.

Tarkistan, että akku on täysi ja muistikortti tyhjä. Tungen hiukset pipon suojiin. Hallin eteisessä pujottaudumme suojahallareihin kuin avaruuspukuun.

Kaikki on hirveää, tavallista.

Suljettu tila, kuolemanharmaa valo. Hiljainen, kaamea laulu hyriisee ympärilläni. Jalkoja särkee, niistä on kadonnut voima. Joudun

ajattellemaan jokaisen askelen erikseen. Jännitän koko ruumiini jotta saisin kohotettua polvea riittävästi. Kuin kahlaisi reiteen yltävässä lumessa.

Valkoinen vellova matto. Horjahtelevia lintuja. Selälleen kaatuneita, luonnottomaan istuma-asentoon lysähtäneitä, isojalkaisia. Kaikilla suut auki, sieltä laulu kuuluu.

Kauhon tietä eteenpäin, kohti kaukaista seinää, josta etsin ovea tai edes pientä luukkua, halkeamaa. Massa onkin vain vessapaperia, mikä helpotus. Mutta alitajuntani hämää: antaa hetkeksi liekaa, jotten heräisi.

Valkoisten lintujen punareunaiset silmät tapittavat minua. Laulun volyyymi nousee, kimpoilee hallin kattoon. Tiedän, mistä lauletaan, vaikkei sanoja ole. Poimin suomea puhuvan kananpojan taskuuni, hänet minä vien pois. Poikanen muuttuu alkioksi, keltuainen valuu sormien välistä. Tehtäväni on epäonnistunut.

Herään kauhuun. Suu vääntyneenä äänettömään huutoon. Kaiku vahvistaa puhelimen kilahduksen. Ehkä jo monennen. Linnunpojan lailla laite kirkuu huomiotani. Luuri on unohtunut vessan lattialle, myttyyn, johon aamun valjetessa kuorin itseni kunnes iho tuli vastaan.

Kilkatus ei hellitä. Jokaista piippausta kohden sadat, tuhannet, miljoonat, miljardit henget. Sähköllä, kaasulla, luodeilla, veitsillä, tylpillä objekteilla. En vastaa. Minä laiminlyön työtäni, ja potentiaaliset tukijat kohdentavat kuukausilahjoituksensa Amnestyille, WWF:lle, niille, joiden kautta voi hankkia vuohia. Innokas toimittaja tekee juttua maidontuotannosta, koska eikös siinä ollut jotain arveluttavaa, mutta ei saa meiltä ketään kiinni. Sen sijaan eläintuotannon etujärjestö kertoo pontevasti, että kaikki on aivan kuten vanhaan hyvään aikaan, voitte jatkaa maidon juomista. Suuri yleisö ei saa tietoonsa, että KFC:n tuotantotalta on jälleen löytynyt lintuinfluenssaa. Eikä reseptipankkiin

ilmaannu uutta vegaanista reseptiä ja pettyneitä ovat yhtä lailla he, jotka haluavat vinkkejä siitä, miten muuntaa perinteiset kotiruuat kasvisversioiksi, he, jotka toivovat jo valmiiksi vegaanisia reseptejä, vaikkapa itämaisia, he, joille on tärkeää, että ruoka maistuu lapsille, näpertelijät, vähävaraiset, raakaruoanvihaajat, avokadonväлтtäjät, herkuttelijat, sekä he, jotka lukevat reseptejä huvikseen tai sairaallosuutensa vuoksi ilman aikomustakaan kokata niiden mukaisesti. Ja toki myös he, jotka kommentoivat ylpeinä, miten korvasivat kaurakerman nautakermalla ja soijasuikaleet silputuilla lintulapsilla ja ai että oli hyvää, mieskin tykkäsi.

Tunnen vihaa ja jotain muutakin. Ahdistusta? Ovulaation? Onko minulla ruokamyrkytys?

Nälkä?

Aamiaisen syöminen puoli kahdelta iltapäivällä tuntuu väärältä, mutta väärältä tuntuisi myös aloittaa syöminen jollain pastalla. Ruokailutottumuksia ei saa päästää liian oudoiksi, on toimittava hyvänä esimerkkinä. Missään nimessä ei sovi pelata ruualla. Muuten ajatellaan, että kaikki vegaanit ovat syömishäiriötapauksia.

Kaikki eivät ole.

Se on ihme.

Haalin sängyn alta yhdistyksen logolla varustetun xl-kokoisien paidan, jonka pehmeää harmautta kohtaan koen suurta hellyyttä. Sen sisältä minua ei erota. Seison jääkaapin edessä ovi auki ja syön nyhtösoijaa suoraan rasiasta sen verran, että pohjalle jää muutama ripale. Sitten syön nekin. Pepsi Maxin jämä on unohtunut auringonläikkään. Juon pullon tyhjäksi samalla kun tuijotan ratikoita, autoja, vastapäistä baaria, lapsiaan raa haavia äitejä, oluttölkki kädessään hortoilevaa herraa. Vatsa turpoo hiilihapoista ja esansseista.

Jotkut kestävät valvomista paremmin, nukkuvat seuraavana yönä, saavat kiinni normaaliarjesta. Voisin jättää hämärähommat heille. Ei kukaan edellytä minua hiiviskelemään lain harmaalla alueella. Se ei kuulu työnkuvaani, ei virallisesti eikä epävirallisesti.

Kuvaamassa käydään vapaaehtoisesti.

Koska on pakko.

En jaksanut tallentaa kuvia kovalevylle yöllä. Hermostus kouraisee. Entä jos materiaali on nukkuessani pyyhkiytynyt pois. Haparoin kortin ulos kamerasta ja sovittelen sen lukijaan. Kaikki on tallella, tapahtunut ja todellista.

Vitkastelen tiedostojen avaamista. Avonaisesta ikkunasta kuuluu nuoren mustarastaan lauluharjoittelua. Annan sormien lämmetä tietokoneen hohkassa. Käyn vilkaisemassa kaverien julkaisuja ja satunnaisia mainoksia. Kolme aktivistipiireistä tuttua tyttöä on lomailnut yhdessä. He ovat kauniita, nuoria, laihoja. Eivät taatusti jumppaa koskaan, korkeintaan jotain ihanaa rantapilatesta tai extremelajeja valtameressä. Heillä on hauskaa jokaisessa kuvassa, elämästä nauttiminen näyttää mutkattomalta. Painan sydäntä, jottei minua pidettäisi vanhana ja katkerana.

Otsikoin uudet tiedostot. Paikka ja vuosi. Varmuuskopioin kaiken toiseen paikkaan ennen kuin uskallan formatoida kortin. Kiintolevy ilmoittaa olevansa täynnä. Olen tallentanut joitain kuvia kahteen kertaan. Lykkään tositoimiin ryhtymistä siivoamalla kansioita, mutten uskalla hävittää mitään katsomatta.

Varsinais-Suomi, virikehäkkikanala, syyskuu 2017. Linnut on ladottu kolmeen kerrokseen. Joiltain puuttuu puolet höyhenpeitteestä. Pырstöistä jäljellä valkoiset piikit kuin viuhkanrangat. Nukkumaorret muutaman sentin korkeudella verkkopohjasta, orren alla osittain maatunut vainaja. Kuolleen kanan vieressä virikehäkin virike: kymmenen kertaa kymmenen sentin pala kuramattoa.

Emme enää käy kuvaamassa häkkikanoja, keräämässä todis-

teita heidän kärsimyksestään. Häkit katoavat historiaan, suurin ja selkein voittomme. Vielä muutama vuosi. Muutama kanasukupolvi.

Miljoonia yksilöitä.

Peltorin kuulosuojainten suomassa hiljaisuudessa linnut kaavitaan ritilöiden päältä ja väleistä ja sullotaan kaasukammioon, rakenteet jäävät tyhjilleen ruostumaan, tilallinen yksin velkoineen.

Toisessa tuplatiedostossa lattiakanala. Lintujen jalat ja heltat ovat kalpeat, harjat roikkuvat silmillä, pyrstöt ovat pudonneet. Ulosteseisiin sotkeentunut muumio, josta erottaa enää avautuneen nokan. Kauppanimi: vapaan kanan munat. Se siitä suuresta voitosta.

”Ei siellä mitään ihmeellistä ole”, vakuutan itselleni kun rävytän uudet kuvat näytölle. Olen jo nähnyt kaiken. Suomalaisia tiloja on kuvattu 15 vuotta, sinä aikana mikään ei ole muuttunut. Mutta juuri tästä sarjasta saattaa löytyä se käänteentekevä todiste.

Satakunta, broileritila, huhtikuu tämä vuosi. Valkeaa massaa, josta on vaikea erottaa yksilöitä elleivät he makaa maassa selälään ja tee kuolemaa. Hyvin hoidettu tila, voisi sanoa, melkein kaikki raadot oli kerätty pois. Panen ensimmäisen videon pyörimään. Lattia sakeana neliviikkoisia broilerilintuja, monilla untuvikon höyhenpeitettä jäljellä. Kuvakulma muuttuu äkillisesti, linssi pyörähtää lattiaan. Jalusta romahti. Kiristysruuvi oli irronnut. Todennäköisesti pudonnut paksun lantapatjan uumeniin.

Uudelleen ja uudelleen minä otan samat kuvat. En enää yritä voittaa puolelleni ihmisten mieliä ja sydämiä. Haluan sotaa. Ja taistelussa maalaan siipieni sulankärkiin valkoiset pilkut merkiksi siitä, että hyväksyn kuoleman mahdollisuuden.

Tietokone ilmoittaa menevänsä hetken kuluttua nukkumaan.

Pulahdan nopeasti uutisvirtaan. Koskaan ei tiedä, saako hierovan kylvyn vai sähköiskun ja dekapitaation.

Saukko ui selkää poikanen rintansa päällä.

Koira ja ihminen kommunikoivat kosketuslaitteen avulla.

Tuotantotilalta karannut sonni, joka on muuttanut hevostalille.

Neljä gepardia, jotka kaikki haluavat nukkua ihmisen kainalossa.

Porsas pienessä häkissä heitetään auton lavalle.

Tuntemattomia lajeja teurastetaan villien makujen torilla.

Mies hakkaa sikaa sähköpiiskalla. Toinen hyljettä koukkumailalla.

Hevosien teurastus.

Sappikarhut.

Koiranlihakasvattamo.

Turkistarha.

Kone sammuu kuin sillä olisi oikeus nukkua. Uneksia kissoista ja koirista.

Tunnen varjon ylläni. Kirjahylly on alkanut huojua. Sisukssissaan rivitolkulla kauhua. Ei ihme, että oksettaa. Kertomuksia vivisektiosta, valaanpyynnistä, puhveleiden kansanmurhasta. Avaruuteen laukaistuista koirista ja apinoista. Sioista, joita ammutaan, puukotetaan ja joiden kasvot räjäytetään, jotta sotilas-kirurgi voi kokeilla, montako minuuttia pystyy pitämään heidät hengissä. Simpansseista, jotka elivät ihmiskodeissa ja jotka opetettiin puhumaan viittomalla, ja jotka hylättiin kokeilun jälkeen laboratorioon, testaamaan kemikaalien turvallisuutta lopeta.

Lopeta.

Poimin lattialle pudonneen paperin. Etelä-Karjala, 2011. Pää on rajattu kuvan ulkopuolelle. Ruumiilla on glitterillä ja palje-

teilla kuorrutetut bikinit ja vetreät vatsalihakset. Työnnän otoksen takaisin kirjojen väliin.

Kola virtaa ruhoni läpi vaaleten matkalla asteen pari. Kustessa painan puhelimen ruutuun varpaalla valon. Kysymysmerkkiin päättävä viesti tuntemattomasta numerosta. Alkaa ahdistaa, en lue. Antin lähettämä kuva viime yöltä, broilerihallien ulkopuolelta. Minä siinä seison, rakennusten oikealla puolella. Paralleelina minulle pressun alta pilkahteleva kellertävä keko, kasvatuksen aikainen poistuma.

Valitusta kuvakulmasta muistutan sinistä laatikkoa.

”Miksi mun pitää olla tollanen”, kirjoitan Antille.

”Ensimmäinen onnistunut sommitelmani”, hän kommentoi.
”Jokainen pala lokahtanut kohdalleen.”

”Ja sit mä pilaan sen.”

”Olet osa kokonaisuutta. Jos kokonaisuus on hyvä, sinäkin olet.”

Talo kolahtelee ja sorisee, putkissa kohisee. Tömistellään ja parutaan. Ihmiset tulevat töistä, purkavat kauppakassit, ryhtyvät ruoanlaittoon. Pikkulapset katsovat lastenohjelmaa maatilan eläimistä ja isommat tölläävät Youtubesta videota, jossa joku valmistaa maailman eniten liivatetta sisältävän hyytelön.

”Kuolkaa”, kuiskaan ja lähden suoriutumaan normaalista elämästä elintarvikemarkettiin, jossa myydään pullotettua verta ja irrotettuja sydämiä pakattuna vakuumiin. Edelläni jonottava ostaa maksalaatikon ja litran kaupan oman brändin rasvatonta maitoa. Paketti härkäpapuproteiinia ja halvin kauramaito maksaisi tuplasti.

Lööpissä kerrotaan kuningattaren luopuneen turkiksista ja terveystlehdessä jonkun joogamallin pelastaneen atooppisen ihonsa kasvisruokavaliolla.

Se ei riitä.

77 % maatalouskäytössä olevasta maasta eläintuotannon käytössä

Talon takapuolella on pieni puistikko huumeiden käyttämistä ja kissojen ulkoilutusta varten. Vanhat lehtipuut ovat jääneet katveeseen, niitä ei ole huomattu kaataa rakennusten tieltä. Nyt ne nostavat ylempänä sijaitsevien kerrostaloasuntojen arvoa.

Istun asfalttisen sisäpihan ainoalla penkillä, sen haalistuneeseen pintaan on raapustettu sukuelimiä. Seuraa minulle pitävät rikkinäiset polkupyörät ja seinän viereen hylätty jukkapalmu. Siiristelen puhelimen ruutua iltapäivän auringossa. Jaan internettiin poiminnan tuoreesta IPCC:n ilmastoraportista, jossa muistutetaan, jälleen kerran, että eläinteollisuutta on pakko suitsia, mikäli halutaan välttyä apokalypsiltä. Joku kommentoi tekstiäni kertomalla, että liha on hyvää. Toinen kutsuu minua kanaksi emakoksi lehmäksi susihuoraksi. Ilmastokatastrofi pyyhkäisee tämän pasakakin maankamaralta. Sula, ikirouta! Pala, Kalifornia! Kuivu, Eurooppa.

Naapuri parkkeeraa yleisen saunan eteen ja peittää näkymäni vaaleanpunaisiin miesruumiisiin. Hän on suunnilleen ikäiseni. Nainen, jota on hetki sitten voitu kutsua nuoreksi. Ehkä joissain yhteyksissä kutsutaan vieläkin, sillä hän on kaunis ja hoikka ja sen näköisiä naisia kutsutaan kauemmin nuoriksi. Toisen muotoiset muuttuvat kolmenkympin korvilla tädeiksi tai tantoiksi, ämmiksi,

ehkä rouviksi, keski-ikäisiksi naisiksi tai eroottisessa mielessä äideiksi, joita haluaisi panna. Tai ihan vaan näkymättömiksi.

Hän jonglööraa avaimia, puhelinta, paperista kauppakassia, postipakettia sekä talutushihnaa. Flexin päässä poukkoilee keskikokoista pienempi koira, kiskoo jokaiseen ilmansuuntaan, pysähtyy siksi aikaa, että ehtii nostaa jalkaa liikennemerkkiin. Naapuri koettaa kyynärpäällään raottaa roskiksen kantta, jotta saisi kertakäyttöisen kahvikupin pois käsistään. Emmin tovin ennen kuin menen avuksi.

”Tämä kuuluu kartonkiin”, opastan ja totean: ”Teille on tullut koira.”

Naapuri myöntää.

”Se on jonkin rotuinen?”

Hän nyökkää tyytyväisenä, sanoo rodun kestävyuden olleen merkittävä valintakriteeri. Pystyy hengittämään ja aivot mahtuvat kalloon. Piski pomppaa reittäni vasten. Hännän vatkaukset kiihtyy. Annan koiran nuuhkia käteni ja rapsutan korvan takaa. Hätkähän ihon lämpöä, pehmeyttä.

”Ei hypi”, naapuri kommentaa ja kiristää narua. Koira ryhtyy peuruuttamaan vapautuakseen valjaista. ”Me liityttiin Kennelliittoon!”

”Hyi saatana.”

Hän miettii hetken. Niin minäkin. Hän selittää jotain paskaa siitä, miten hankalia rescue-koirat voivat olla ja miten tärkeää on, että pentu kasvaa kaupunkielämään.

”Epikuroso! Loppuu hyppiminen nyt! Se on vasta puolivuotias.”

”Epikuroso?”

”Juu!”

”Ja te kutsutte sitä, häntä –”

”Epikurokseksi”, naapuri vahvistaa.

Koiralla on nimi ja hän on niin ollen kuolevainen. Ainoastaan nimetyillä on oikeus kuolemaan. Nimeämättömät vain lakkaavat

olemasta, katoavat maailmasta eikä kukaan muista.

Kyykistyn. Epikuros pinkaisee päin naamaani, nuolee estotomasti suupieleni ja sieraimeni. Korvat litistyvät päätä myöten, mutta pehmeät kärjet pysyvät lepatuksessa. Jotkut saksivat korvat rustoon saakka saadakseen naamasta terävemmän näköisen. Haluavat tehdä koirastaan sudemman, jotta voivat kuvitella alistanensa villipedon.

”Atella oli karonkka”, naapuri aloittaa. En tiedä, kuka on Atte eikä minua varsinaisesti kiinnostakaan. ”Puvunhousut roikkui vaatekaapin kahvassa. Viisi minuuttia ennen lähtöä huomattiin että haaraväliin on pureskeltu reikä. Kuulemma rauhoittuvat vanhemmiten. Piti perua meno. Todennäköisesti joudutaan leikkaamaan.”

Otuksen otsalla on aavistuksen verran liikaa ihoa, se rypistyy ilmeikkäästi. Epikurosta varmaan pidetään viisaan näköisenä.

”No hei, pikkumies”, sanon. ”Oletpa sinä suloinen.”

Naapuri löysentää raakasilkistä kaulaliinaansa ja huokaa, että kevät vissiin.

”Eikö teillä ole aika pitkät työpäivät?” kysyn.

Hän nyökyttelee poissaolevan näköisenä. Polvipituinen trenssi on sitaistu vyötäröltä kiinni, napit jätetty auki. Beiget nilkkurit ovat puhtaat ja ehjät. Hiukset harmaanvaaleanruskeat, kiiltävät, yksinkertaiset mutta laitetut.

”Normaali arki ja näin. Kasvattajan mukaan pärjää yksin. Ei ole haukkuva rotu. Attekin palaa toimistolle.”

”Vaatii paljon liikuntaa noin energinen tyyppi?”

”Iris olisi halunnut welsh corgin. Selitin, että minulle käy vain koira jolla on muutakin kuin torso. Lensi jakkara seinään, jalka irti. Olisi ollut edes Ikean mutta oli Artekin. Me ollaan liikunnallisia ihmisiä. Onneksi tossa on vieressä koirapuisto. Voi ottaa läppärin mukaan ja kahvin.”

”Käytte varmaan pitkillä lenkeillä päivittäin?”

Naapurin ilme heltyy haaveelliseksi.

”Ihana mennä Töölönlahdelle. Kuunnella podeja ja äänikirjoja. Pysähtyä terassille.”

Epikuros havaitsee lajitoverin ja nykäisee. Naapurilta putoaa paketti kainalosta. Hän kerii koiran hallintaansa, ei päästä tervehtimään toista.

”Ei!” hän huutaa. Ja: ”Nyt tulet Iris ulos sieltä autosta. Panen ovet lukkoon!”

Epikuros katsahtaa minua silmiin, otsa kurtussa. Sanotaan, ettei koiraa pitäisi tuijottaa silmiin, mutta tuijottaminen ja katsominen ovat eri asia. Tuijottaessa silmät eivät elä, ne ovat mustaa, heijastavaa jäätä, eikä portti sieluun avaudu.

”Oletpa viisaan näköinen”, kuiskaan.

Kyykistyn uudelleen ja rapsutan. Valjaiden alla kyljessä taitaa olla hyvä kohta, koira jännittyy kättäni vasten, suupieli vetäytyy korvaan saakka.

”Aloittelen tässä lenkkeilyä uudestaan”, valehtelen. En todellakaan aio aloittaa lenkkeilyä. Jos yritän juosta, näytän linkousvaiheessa liikkeelle lähteneeltä pesukoneelta. Minulla oli tapana tehdä aerobiset crosstrainerissa tai porraslaitteessa. Kuntopyörän satulaakin hinkkasin tuntitolkulla, mutta koskaan en juossut. Kauniit ja vahvat ihmiset juoksevat. Kuin antiloopit tai pantterit. Minusta olisi kiva vain kävellä, mutta kävely on noloa. Käveleskely sopii vaarattomaan, kesyyntyneeseen maailmaan. Kävelijä moikkaa vastaantulijaa, ja häntä saa moikata. Hänellä ei ole oikeutta olla omissa oloissaan, koska hän ei oikeasti urheile. Kävelijä ei pelkää, että häneen tartutaan. Hänen maisemassaan ei väijy puskaraiskaajia, puukkojunkkareita, sarjakakkaajia. ”Etä jos se tarvitsee ylimääräistä ulkoilua?”

Naapuri taivastelee, että hirvittävän hintaisia koirat nykyään.

He maksoivat Epikuroosta melkein kaksi tonnia. Se tekee kaksisataa euroa kilolta, arvioin.

”Iris nyt!”

”Teen aika paljon etätöitä”, sanon. ”Olisi esimerkiksi aamupäivisin hyvin aikaa.”

”Olet siellä eläinsuojeluyhdistyksessä?” naapuri muistelee.

”Eläinoikeusjärjestössä”, korjaan.

”Vapaaehtoisihommia!” hän ilahtuu. ”Just lahjoitin norppien suojeluun viis euroa.”

Ehdotan, että hän toisi koiran minulle päivähoidon joskus. Jos sellaiselle on tarvetta. Koska muuten joudun päivittäin kuuntelemaan tuntitolkulla pentukoiran ulinaa ja itkemistä. Alan vihata ja halveksia naapureitani (vielä enemmän). Joudun tekemään heistä ilmoituksen ja pettymään, koska mitään ei tapahdu. En voi auttaa, ja koira viettää suurimman osan elämästään, kahdestatoista, kolmestatoista vuodesta, ikävässä ja tylsyydessä.

”Joo totta kai”, naapuri sanoo tarkoittamatta mitään. Hänen lapsensa on viimein rahjustanut ulos autosta ja potkiskelee parhaillaan ulko-oven alalasia.

Jään pihalle yksin.

Saarnin oksalle laskeutuu harakka. Katslee minua kuin odotaisi. Miten valkoista harakan valkoisuus onkaan. Väri liukuu hienovaraisesti mutta samalla äkkipikaisesti sinertävän ja metallinvihreän kautta syvään, samettiseen mustaan. Muistan, miten päiväkotikotikäisenä piirsin ikkunan taakse istahtaneen varpusen. Tekele ei vastannut sitä, miten oikeasti näin linnun. Todellisuuden ja kuvan välillä vallitsi epäsuhta, joka johtui minusta ja taitamattomuudestani. Harmitti, mutta säästin piirroksen.

Harkitsen kameran hakemista. Ajatuskin saa mahan muljahtamaan. Käynnistän puhelimen kameran. Linssi on rasvainen. Etsin rajausta, jossa pyykkinarulla kolme vuotta roikkunut

joulupöytäliina ei näy. Harakka kiekaisee, kohti minua, minulle. Naksuttelee ja jupisee hiukan.

”Tota rääkkyäkö kuvaat?” kysyy b-rapun äijä. ”Ei niitä kuvata pidä. Ampua pitäis.”

Hän hohottaa ja painuu tiehensä. Harakka lehahtaa puistikoon, kaartaa roskiksen viereen pudotetun Hesen käärepaperin kimppuun. Repäisen pöytäliinan narulta. Siihen on kirjottu epärealistisia porsaita. Heitän tekstiilin sekajätteisiin.

Metroaseman työmaalla alkaa piikkaus.

Animal Liberation Front 1995

Avaan palvelutiskillä suojaussin. Sisältä pöllähtää väkevä kanan-kakan haju. Kamerakaupan mies vetäytyy, mikä onkin hyvä, sillä hänellä on tapana tuppautua liian likelle.

”Se meni rikki”, sanon.

Mies empii jalustaan koskemista. Nostaa sen lopulta laukusta kuin kolarissa ruhjoutuneen ruumiin. Pyörittelee silmiään.

”Tunkkinako olet tätä käyttänyt?”

”Silloin tällöin.”

Hän tutkailee pettänyttä jalkaa. Jalustasta tippuu tiskille lantanokare. Mies rykäisee. Ruuvien ei kuuluisi irrota kokonaan. Periaatteessa hän voisi vaihtaa ständin ehjään. Varastossa on vastaava tuote, joka ei kelpaa myyntiin, koska maalipinta on naarmuuntunut. ”Se tuskin sinua haittaa.”

Hän kysyy, pitääkö olla harrastelija vai ammattilainen, jotta saa vehkeet tällaiseen kuntoon. Vastaan, ettei asia ole niin yksinkertainen. Hän sanoo, että hyvä, hän ei niin välitä kumpaisestakaan ryhmästä.

”Dokumentoin eläintuotantoa”, sanon.

”Miksi?”

”Kun ihmiset näkevät, millaista se on, he haluavat sen loppuvan.”

”Onko noin?”

Ei se kyllä vittu niin ole, myönnän. Eikö lihansyöntikin ole osa

elämän kiertokulkua, hän kysyy. Vastaan, että aina kun ihminen ottaa luonnosta jotain, elävää tai elotonta, se muuttuu jätteeksi. Että siinä sulle elämän kiertokulkua munapää.

Mies nauraa ja hakee minulle ehjän jalustan.

”Hei kettutyttö, lähdetkö joskus kahville?”

”Tuskin”, vastaan, mutta vahingossa hymyilen.

Minua ei ole vuosiin kutsuttu kettutytöksi. Olin neljäntoista kun näin televisiosta uutiskuvat aukaistuista häkeistä. Turkistarhaaja puhuu terrorismista. Toimittaja kysyy, syttyykö tästä sota. Soratielle on levitetty kuolleita pentuja, joiden väitetään nääntyneen nälkään yhden yön aikana emojen pompattua vapauteen. Seinään on spreijattu kirjaimet ALE. MURHA, KESKITYSLEIRI. Oikeustieteilijä paasaa vaarallisesta fanatismista. Kaksi nuorta naista pitää tiedotustilaisuuden. He ottavat teosta vastuun. Sanoivat, että kuten jokainen järkevä ihminen ymmärtää, eläimet eivät voi turkistarhassa hyvin. Eivätkä eläimet ole välineitä, vaan heillä on omat intressinsä.

Uskoin, että Suomessa asuu eläinrakas ja luontoa kunnioittava kansa. Turkistarhauksen olemassaolon täytyi olla erehdys. Sitä ei ollut kielletty, koska kukaan ei tajunnut, että sitä yhä tapahtui. Nyt totuus valkeni. Ihmiset vaatisivat muutosta.

Naiset palkittiin tiedonjulkistamistyöstään vuosikymmenten velkavankeudella, burn outilla, tappouhkauksilla ja julkisella paheksunnalla, jota osoittivat hanakimmin eläinsuojelujärjestöt.

Mutta kettutyttö ei alistunut haukkumasanaksi ja miten voisi-kaan: siinähän kohtaa kaksi parasta asiaa.

Loikin kevyesti keskustan läpi. Maahan lankeavasta varjostani näen, miten lettini heiluu. Vain hevosilla ja ihmisillä on pitkät hiukset.

Kävelen rantapengertä. Katselen puiden latvoihin, pensaiden juurille, tähyilen taivaalle ja mustaan veteen. Jokunen naurulokki,

pari kyyhkystä. Menehtynyt sammakko.

Pian saamme olla yksin. Kaikki muut katoavat.

Kirjahyllyn edessä pötköttää valokuva-albumi kuin roska, jota kukaan ei tunnusta pudottaneensa. Kuvat on ujutettu sellofaani-kuoriin. Meillä oli kotona pokkarikamera. Äiti piti laitetta leluna. Siksi minä sain ikuistaa sillä arkea ja siksi en itse esiinny kuvissa. Otoksissa näkyy puolikas jostain sivullisesta, kuvauksen kohteen vierustoveri huljuttelee kahvia suussaan, taustalla avautuu valaistu vessa ja ylipäättään rajaukset, valotukset ja kompositiot ovat viturallaan. Horisontit vinossa. Sellaista todellisuus on.

Kaikissa kuvissa vain ihmisiä. Meillä ei ollut lemmikkejä, vanhempani halusivat säilyttää vapauden lähteä minne tahansa, milloin tahansa, mielellään pysyvästi. Lemmikit sitoivat. He nauroivat tuttaville, jotka hankkivat gerbiilejä, marsuja, kaneja, akvaarion, vuohen ja ponin.

Opettelin valokuvaamista pitkään ennen kuin kehtasin pyytää päästä keikalle. Olin saanut eksältä hääpäivälahjaksi kauniin painavan järjestelmäkameran. Se tuntui kädessä viileältä ja varmalta. Vaaralliselta. Poistin muistista seksivideot ja lomakuvat ja osallistuin työväenopiston kurssille. Kaikki olivat minua kaksikymmentä vuotta vanhempia tai nuorempia. Paritehtävässä piti ottaa henkilökuva. Yritin ohjata parini poseeraukseen, jossa hän näyttäisi mahdollisimman hoikalta mutta myös lihaksikkaalta. Hän näytti naurettavalta.

Parini kuva minusta sai kehuja. Oli kuulemma mystinen ja surumielinen. Opettajan silmää miellytti ”tumman olemukseni” sulautuminen ympäristöön. Oli vaikea hahmottaa, missä aloin tai lopuin. ”On rohkeaa ottaa muotokuva, jossa kohde on peittänyt kasvonsa.” Ikään kuin olisi ollut parini ansiota, että pidin kahvikuppia naamani edessä.